

Hvorfor fik vi FN's Verdensmål?

Temanummer: Verdensmålene – en udfordring for hele samfundet

Verdensmålene er et frontalt opgør med den fremherskende neoliberale konsensus – et opgør med det, der kaldes Washington konsensus. De lægger op til en partnerskabsorienteret tilgang, hvor der skal arbejdes sammen på tværs af lande og interesser for at nå målene.

FN's Verdensmål er en revolutionerende ny global dagsorden. Egentlig er det forunderligt, at det i september 2015 kunne vedtages enstemmigt af FN's 193 medlemslande med et flertal af verdens stats- og regeringschefer til stede i generalforsamlingssalen. Det var lige så bemærkelsesværdigt og opmuntrende, at vi lige i kølvandet på vedtagelsen af de 17 Verdensmål fik de samme regeringsledere til at vedtage den særlige aftale i Paris, der om Verdensmål 13 – klimaindsatsen – indeholder mere konkrete forpligtelser for hvert enkelt medlemsland.

Jeg fulgte tilblivelsen som formand for FN's generalforsamling, og jeg har siden brugt det meste af min tid på at udbrede kendskabet til denne revolutionerende dagsorden.

Det er nemt at konstatere, at det går alt for langsomt med at realisere de store mål, som vi var enige om at nå i 2030. Det også indlysende, at det har været et alvorligt tilbageslag, at USA med præsident Trump har fået en leder, som er klimafor nægter og modstander af dét forpligtende internationale samarbejde, der er forudsætningen for succes. Vi er nødt til at tro på, at det er en forbigående tilstand.

De store beslutninger i 2015 blev truffet, fordi vi på det tidspunkt i begge verdens største økonomier, USA og Kina, med Barack Obama og Xi Jinping, havde præsidenter, der forstod, at denne dagsorden var både i hele klodens og i deres nationale interesse. De bankede med deres indflydelse en række modvillige lande på plads.

I sin konsekvens er Verdensmålene et frontalt opgør med den hidtil fremherskende neoliberale økonomiske politik og den udgave af vildtvoksende globalisering, der blev kaldt Washington Consensus. Den gamle politik har hvilet på en underforstået opfattelse af, at ressourcerne i denne verden var ubegrænsede, og det var ikke vigtigt at føre politik for at forbedre fordelingen – før eller siden ville markeds kræfterne sikre en nedsivning, så alle mennesker

MOGENS LYKKETOFT

Formand for FN's
70. generalforsamling
2015-2016

blev rigere. Verdensmålenes vigtigste budskaber er, at ressourcer *ikke* er ubegrænsede, og at fordelingen *ikke* er ligegyldig.

Den nye dagsorden er blevet hurtigere kendt rundt om i verden end nogen tidligere FN-beslutning. Jeg tror faktisk, at Trump med sin stupiditet har mobiliseret flere gode kræfter – i USA og i resten af verden, i byerne, enkeltstaterne og erhvervslivet – end han endnu har haft held til at nedbryde fra centralregeringen i Washington. Der er en stærkt voksende forståelse af nødvendigheden af ny og hurtig handling for at forhindre den globale opvarmning i at erobre kloden i katastrofalt og uafvendeligt omfang.

Årtusindemålene fra 2000 om inden 2015 at halvere den ekstreme fattigdom i verden – antallet af mennesker, der lever for under et par dollar om dagen – blev faktisk nået. Men det skete, samtidig med at velstanden i verden blev skævere fordelt, både inden for de enkelte lande og mellem landene. Den IT-teknologiske udvikling har skabt et lille antal globale selskaber, der har fået en monopolagtig stilling og sat nationalstaternes forsøg på beskatning af deres profitter ud af kraft. Det skærper selvfølgelig den globale ulighed.

Langt det største bidrag til at reducere ekstrem fattigdom kom fra Kina, der de seneste fire årtier har haft en økonomisk fremgang uden sidestykke. Kineserne har tredivedoblet deres nationalprodukt, og snart er én milliard mennesker trukket ud af ekstrem fattigdom. Men også i Kina fordeles fremgangen uhyre skævt.

Hverken Kina eller resten af verden kan fortsætte med den type vækst, der har bragt os hen, hvor vi er nu.

Vi er blevet tre gange så mange mennesker, som da jeg blev født, og vi forbruger måske tilsammen hvert eneste år ni gange så meget af klodens kapital som dengang. Det er ikke bæredygtigt.

Der er ikke grundlag for specielt at bebrejde kineserne eller andre lande, der rykker kraftigt opad. De er jo bare ved på få årtier at indhente, hvad vi andre brugte et par hundrede år på at opnå. Det er fortsat os i rige samfund på begge sider af Nordatlanten, der producerer og forbruger mest grådigt. Derfor er appellen fra Verdensmålene nok så meget krav til os som til andre.

Når et par milliarder i Kina og andre steder rækker ud efter vort livsmønster, så ved vi to ting: De kan ikke få det, og vi kan ikke beholde det uden at forpeste tilværelsen for vore børnebørn.

Derfor taler vi ikke længere *kun* om at fjerne den ekstreme fattigdom i fattige lande. Vi taler om ændring i adfærd hos forbrugere og producenter i alle lande og om en langt mere fair fordeling af dén velstand, det er muligt at have uden at vælte klodens balance.

Det er bestemt muligt at leve en rig, spændende tilværelse, selv om vi tager konsekvensen af denne erkendelse. Men det stiller krav om meget hastige og dybtgående forandringer i vore måde at tænke og handle på.

Det haster mest at standse den globale opvarmning ved højst to grader og helst kun halvanden grad celsius over tiden før industrialiseringen. Det aftalte vi i Paris. Men vi er langt fra på ret kurs. Kommer vi ikke snart dét, betyder opvarmningen ikke bare, som nu, mere vildt vejr i varme lande. Så vil den om få årtier have sendt mange hundrede millioner mennesker på tvungen folkevandring, fordi deres bosteder er ødelagt af stigende vandstand i havene, ørkenspredning eller manglende vandforsyning: Vældige gletsjere, der har leveret vand, vil definitivt være smeltet ned. Vandmangel er fatalt for alt liv og udvikling. Allerede i dag er mangel på rent drikkevand den største dræber, og en fjerdedel af menneskeheden har ikke adgang til et toilet – Verdensmål 6.

Heftige klimaforandringer, med deraf følgende vældige folkevandringer og konflikter, vil opsluge alle de penge og kræfter, vi skulle bruge til at nå resten af Verdensmålene. Hvis dét skal undgås, så skal vi holde helt op med at bruge kul, olie og naturgas inden 2050.

Det er en enorm udfordring at dække et stigende globalt energibehov ad andre kanaler – især sol og vind. Det kræver en fortsat og meget kraftig udvikling og billiggørelse af den vedvarende energi – mål 7 – og enorm investering i ny infrastruktur og i forskning og udvikling – mål 9. Infrastruktur handler om ambitiøs planlægning med ny og bæredygtig energiforsyning, nye transportløsninger og effektiv affaldshåndtering.

Lokalsamfundet – ikke mindst de store byer – har en central opgave her – mål 11. Der skal i storbyerne, hvor langt de fleste mennesker lever, sættes meget mere massivt på kollektiv og elektrificeret transport. Det er afgørende for miljø og klima, men det er også nødvendigt for, at vi overhovedet kan bevæge os i fremtiden. Vi skal også i stor fart bevæge os hen mod en tilstand, hvor affald ikke findes, fordi der er organiseret genbrug af alt.

Hver enkelt af os skal – hvad enten vi optræder som forbrugere, producenter eller investorer – tænke og handle mere bæredygtigt – mål 12. Hvad vi spiser, hvad vi smider ud, hvordan vi transporterer os, og hvilke byggeløsninger vi vælger, betyder en hel masse for, om vores livsform bliver bæredygtig. Mindre kødspisning betyder mindre klimagas og mindre global opvarmning. Her er en del af svaret også ny teknologi. I en ikke alt for fjern fremtid vil meget af det, der føles og smager som kød, faktisk være fremstillet af planter.

Rammerne skal skabes af ny lovgivning – også ny skatteregler. Statsmagten skal bidrage til at gøre den bæredygtige adfærd billigere og mere attraktiv – og den ikke-bæredygtige adfærd dyrere.

Vi skal fortsat have vækst – mål 8. Men det skal være uden fossile brændstoffer og med fuldt genbrug af de knappe ressourcer. Innovation – mål 9 – går ud på, at regeringer og erhvervsliv skal have meget mere præcist fokus på at udvikle

nye bæredygtige, produkter og metoder. Her er vi dygtige i Danmark. Jo mere ambitiøse vi er med at opfylde Verdensmålene nationalt, jo større en del af fremtidens løsninger vil blive leveret herfra og give gode danske job.

FN's Verdensmål 1 er, at vi helt skal udrydde den ekstreme fattigdom i 2030. Gør vi det, så får vi de afgørende gennembrud på mål 2, 3 og 4 – ved at vi kan fjerne sult og give alle mennesker adgang til sundhed og uddannelse. Da vi ikke kan nå målene ved traditionel økonomisk vækst, må vi have meget mere fokus på at udrydde den enorme og voksende ulighed. Ude i verden er der langt flest af hunkøn, der sulter og mangler sundhedspleje og uddannelse. Ligestilling mellem kønnene – mål 5 – er aldeles afgørende. Ligeså er indsatsen mod de enorme indkomstforskelle mellem lande og inden for lande – mål 10.

Et afgørende skridt vil være internationalt samarbejde, der bekæmper skatteflugt og skattely og sikrer skattebetaling fra multinationale selskaber og rige mennesker, dér hvor de tjener deres penge. De fattige lande mister fire gange så meget i skatteflugt fra investorerne, som de får i udviklingsbistand. De har brug for stærke institutioner, der kan bekæmpe korrupsion og opkræve skat – mål 16. Det skal vi hjælpe dem med.

Både rige og fattige samfund har brug for skatteindtægter for at levere service til borgere såvel som at finansiere enorme nye investeringer i en bæredygtig infrastruktur – mål 9 – og indsats mod miljøødelæggelse: Det handler f.eks. også om at standse den rædselsfulde plasticforurening af oceanerne – mål 14. Og det handler om bedre at beskytte jordens dyr og planter – mål 15 – og ikke mindst at plante flere træer, end vi fælder.

Vi når kun målene ved en langt stærkere folkelig forståelse og aktivisme, mere politisk mod og massiv tilskyndelse til privat-offentligt samvirke om at opfinde den halvdel af de nødvendige teknologier og produkter, som ikke findes endnu. Jeg håber og tror, at bagstræberne som Trump heldigvis provokerer flere og flere til at trække kraftigere den rigtige vej.

Mål 17 udtrykker, hvad der er nødvendigt – partnerskaber på alle ledder og kanter. Vi når kun frem ved et stærkere internationalt samarbejde. Men det kræver også meget konkret national og regional indsats (EU). Regeringer og parlamenter kan lægge rammer og lave love, der fremmer de bæredygtige løsninger.

Byer og lokalsamfund skal sammen med regeringerne investere i bæredygtig infrastruktur. Målene skal indarbejdes i al uddannelse – fra børnehaven til afslutningen af den længste universitetsuddannelser.

Det offentlige kan gøre meget for at fremme de grønne og bæredygtige løsninger i sin indkøbspolitik og i de forskningsprogrammer, man støtter og gennemfører sammen med erhvervslivet. Hver enkelt af os kan bidrage både ved dén måde, vi forbruger på, og hvilke krav vi stiller til dé politikere, vi overvejer at stemme på ved næste valg. Ingen skal tro, at de får lov til at vinde

næste valg uden at forpligte sig konkret til alt det, der skal til for at redde næste generation.

Der er lang vej. Men jeg er optimist efter at have talt og diskuteret netop dette ved 250 møder, siden jeg kom hjem fra FN. Jeg har oplevet, at forståelsen vokser dag for dag i alle dele af vort samfund.